

Näringsutskottets betänkande

1982/83:49

om riksdagens revisorers förslag i anslutning till granskning av domänverket (förslag 1982/83:12)

Ärendet

I skrivelse till riksdagen (förslag 1982/83:12) har riksdagens revisorer på grundval av en rapport om intäkts- och kostnadsutvecklingen vid domänverket och remissyttranden över rapporten framställt vissa förslag och hemställt att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad revisorerna sålunda föreslagit.

Två motioner har väckts med anledning av revisorernas förslag. En tredje motion i ämnet har väckts under allmänna motionstiden.

Revisorernas förslag samt motionerna redovisas i det följande.

Jordbruksutskottet har avgivit yttrande (JoU 1982/83:2 y) i ärendet (*bilaga*, s. 11).

Riksdagens revisorers förslag

Huvudsakligt innehåll

Riksdagens revisorers granskning av domänverket utgör ett led i en allmän genomgång av de statliga affärsverkens intäkts- och kostnadsutveckling. Granskningen har icke omfattat de aktiebolag som tillsammans med affärsverket bildar domänkoncernen. En sammanfattning av den rapport vari granskningen har redovisats och av remissyttranden över rapporten är fogad till revisorernas skrivelse som bilaga. Granskningen har koncentrerats på verkets huvuduppgift, skogsbruket. Huvudpunkterna avser dels virkesförrådets uppbyggnad samt virkesuttagens storlek och förläggning i tiden, dels virkesproduktionens anpassning till andra samhällsfunktioner än skogsbruket. Härvidlag är det bl. a. fråga om intressekonflikter med naturvården när det gäller markanvändning.

Innebörden av revisorernas hemställan

Det förslag som revisorerna hemställer att riksdagen i en framställning till regeringen skall ansluta sig till sammanfattas (s. 9 f.) på följande sätt.

Enligt revisorernas mening bör

1. domänverkets avverkningsnivå, produktionskapaciteten hos skogsindustrin och det regionala sysselsättningsbehovet anpassas till varandra genom överläggningar mellan företrädare för domänverket, skogsindustrin och arbetsmarknadsmyndigheterna samt länsstyrelserna och kommunerna i

de län där domänverket bedriver skogsbruk, ävensom andra skogsägare än staten i de aktuella regionerna. I vad avser domänverkets skogsekonomiska planering bör verket

- bygga upp ett avsevärt större virkesförråd än vad verket nu har, varvid hänsynstagande till kortsiktiga faktorer och intressen i görligaste mån bör reduceras,
- så fort som möjligt föryngra alltför glesa och i övrigt dåligt beskogade arealer som är lämpade för produktivt skogsbruk med bestånd som till acceptabla kostnader utnyttjar markens virkesproducerande förmåga på bästa sätt samt
- planera sin verksamhet utifrån olika långa tidsperspektiv, och därvid tillämpa även en 20-årig planeringshorisont.

2. utredning skyndsamt göras och beslut fattas angående användningen av de skogsarealer i Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län som ligger ovanför gränsen för svårföryngrad skog i den fysiska riksplaneringen och i avvaktan på resultatet härav, domänverket och övriga skogsägare iakttä restriktivitet vid utförande av skogsarbeten på berörda arealer.

Motionerna

De motioner som har väckts *med anledning av riksdagens revisorers förslag* är

1982/83:358 av John Andersson (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om riksdagens revisorers förslag i anslutning till granskning av domänverket,
2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om villkor för verkets drift av olönsamma skogsmarker i Norrland,
3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om verkets försäljning av skog på rot och anlitande av entreprenörer,

1982/83:489 av Lars Ernestam (fp) och Börje Stensson (fp), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär ett förslag till användning av barrskogarna ovanför gränsen för svårföryngrad skog i fjällranden som bygger på en samlad avvägning mellan skogsbrukets krav och bevarandeintressena (naturvård, rennäring och friluftsliv),
2. uttalar att – i avvaktan på det begärda förslaget – inga avverknings-, vägdragningar eller andra skogsbruksåtgärder får ske på statens mark och inte heller på annan mark annat än i de fall åtgärden i fråga tillstyrkts av ansvariga centrala myndigheter på naturvårds- och rennärringsområdet.

Den motion *från allmänna motionstiden* som behandlas här är

1982/83:2169 av Margaretha af Ugglas (m) och Arne Andersson i Ljung (m), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär förslag till ny målsättning för domänverkets verksamhet i enlighet med vad i motionen framförts,
2. uttalar sig för att domänverket/domänkoncernens agerande som virkessäljande part och affärsdrivande koncern skall granskas ur konkurrensneutralitetssynpunkt,
3. uttalar sig för att avkastningskravet på all verksamhet inom domänverket/domänkoncernen preciseras.

Utskottet

Inledning

Den granskning av domänverket som riksdagens revisorer har genomfört ingår i en serie granskningar av statliga affärsverks intäkt- och kostnadsutveckling, i vilken tidigare kommunikationsverken har uppmärksamrats. Statsverksamhet som bedrivs i bolagsform får revisorerna granska endast om riksdagen ger särskilt tillstånd till det. Revisorernas undersökning omfattar därför inte de aktiebolag – med Domänföretagen AB som moderbolag – som tillsammans med domänverket brukar innefattas i begreppet domänkoncernen. Frågan om en utvidgning av revisorernas kompetensområde kommer att prövas av finansutskottet.

Granskningen har sålunda koncentrerats på domänverkets primära verksamhet, skogsbruket. Den har gällt dels virkesförrådets uppbyggnad samt virkesuttagens storlek och förläggning i tiden, dels virkesproduktionens anpassning med hänsyn till andra samhällsfunktioner. I det förra fallet möter en rad generella skogsekonomiska problem. I det senare fallet kan ofta konstateras att det föreligger intressekonflikter, särskilt mellan skogsbruket och naturvården. Av stor näringspolitisk betydelse är frågan om domänverkets möjligheter att vid rådande knapphet på virke upprätthålla och helst öka sina leveranser av råvara till skogsindustrin. De förslag som revisorerna vill att riksdagen skall ansluta sig till och överlämna till regeringen avser dels domänverkets skogsekonomiska planering, dels användningen av vissa arealer i skogslänen med svårföryngrad skog.

Revisorernas förslag har föranlett två motioner, som behandlas i anslutning därtill. En tredje motion rörande domänverket, vilken har väckts under allmänna motionstiden, tas upp för sig i det avslutande avsnittet i detta betänkande. Jordbruksutskottet har yttrat sig i ärendet.

Skogsekonomisk planering

Revisorernas förslag beträffande den skogsekonomiska planeringen inom domänverket gäller bl. a. avverkningsnivå och uppbyggnad av virkesförråd, föryngringsåtgärder och andra produktivitetsbefrämjande insatser i skogarna samt val av tidsperspektiv för verksamhetsplaneringen. Väsentligen faller

dessa frågor inom jordbruksutskottets kompetensområde. Jordbruksutskottet förklarar – efter en erinran om den nya skogsvårdslagens (1979:429) betydelse i sammanhanget – att revisorernas förslag i vad avser virkestillväxt, virkesbestånd och avverkningar i de av domänverket förvaltade skogarna samt motionsyrkandena i anslutning härtill inte föranleder någon erinran eller något särskilt uttalande utifrån de synpunkter jordbruksutskottet har att företräda.

Näringsutskottet kommer från sin utgångspunkt till motsvarande slutsats beträffande revisorernas här berörda förslag och föreslår att riksdagen i ett uttalande till regeringen ansluter sig till revisorernas rekommendationer.

Regeringen bör alltså, genom uppdrag åt domänverket eller på annat sätt, tillse att verkets skogsekonomiska planering ytterligare utvecklas och förbättras enligt de riktlinjer som revisorerna har angivit.

I anslutning härtill vill utskottet kommentera motion 1982/83:358 (vpk) i här aktuella delar. Motionären vill att riksdagen skall göra ett uttalande till regeringen i enlighet med vad han har anfört dels allmänt om revisorernas förslag, dels om villkoren för domänverkets drift av olönsamma skogsmarker i Norrland. Motionärens synpunkter är sammanfattningsvis följande. De åtgärder som revisorerna har föreslagit (planeringsöverläggningar, uppbyggnad av större virkesförråd, utredning om svårföryngrad skog) är inte tillräckliga, utan mer genomgripande åtgärder behövs. Avkastningskrav och strikt företagsekoniskt tänkande måste få ge vika för ett samhällsekoniskt perspektiv och regionala intressen. Domänverket bör vidta åtgärder för att säkra och underlätta fortsatt skogsbruk på olönsamma skogsmarker.

Näringsutskottet finner det svårt att avgöra i vad mån det föreligger en motsättning mellan revisorernas förslag och motionärens. Utskottet utgår från att resultaten av de fördjupade överväganden om domänverkets skogsekonomiska planering som nu bör komma till stånd redovisas för regeringen och att statsmakterna därefter får möjlighet till förnyad prövning av förutsättningarna för domänverkets verksamhet. Det får förutsättas att regeringen genom direktiv på grundval av revisorernas förslag drar försorg om att arbetet får en sådan inriktning. Något uttalande härutöver i anslutning till denna del av motion 1982/83:358 (vpk) finner utskottet inte motiverat.

I motionen finns också ett yrkande om att riksdagen skall göra ett uttalande till regeringen om att det är olyckligt om domänverket minskar verksamheten i egen regi genom att sälja skog på rot samt anlita entreprenörer. Det bör, anser motionären, i riktlinjer för verket klart sägas ut att skogsbruket inom domänverket skall drivas av de anställda i verket.

Vad motionären här tar upp får anses vara driftsekonomiska frågor av en typ som normalt bör avgöras inom verket. Därvid finns betydande utrymme för inflytande från de anställdas sida. Någon grundläggande policyförändring

i här nämnda avseenden torde inte vara aktuell. Utskottet avstyrker det nu berörda motionsyrkandet.

Domänverket och naturvårdsintressena m. m.

Under rubriken Domänverket och naturvårdsintressena diskuterar revisorerna de intressemotsättningar i förhållande till naturvården, rennäringen och friluftslivet som uppstår när det gäller avverkningar och olika slags skogsvårdsåtgärder i områden på gränsen till fjällregionen. Revisorerna kommer till slutsatsen att det bör skapas klarhet om var inom dessa områden man får lov att avverka skog och i övrigt utöva skogsvård. De förordar en utredning härvidlag och anger önskvärd inriktning av denna utredning. Det gäller, framhåller revisorerna, att åstadkomma en rimlig avvägning mellan naturvårds- och skogsbruksintressen. Hänsyn skall också tas till sysselsättningsaspekterna och till rennäringens och friluftslivets intressen. Revisorerna uttalar att domänverket och övriga skogsägare i avvaktan på utredningens resultat bör iaktta restriktivitet vid utförande av skogsarbeten på de berörda områdena.

Denna del av revisorernas förslag uppmärksammas i motionerna 1982/83:358 (vpk) och 1982/83:489 (fp). Den förra motionen ger i här aktuell del närmast uttryck för ett instämmande i revisorernas förslag om utredning. I det sammanhanget understryks särskilt de berörda skogarnas betydelse för rennäringen. I den senare motionen finns ett specificerat yrkande om en sådan utredning som revisorerna har föreslagit. Vidare begärs här att riksdagen skall uttala att i avvaktan på den begärda utredningens förslag inga avverkningar, vägdragningar och andra skogsbruksåtgärder får ske på statens mark och inte heller på annan mark annat än i de fall då åtgärden har tillstyrkts av ansvariga centrala myndigheter på naturvårdens och rennäringens områden.

Revisorernas förslag på denna punkt behandlas relativt utförligt i jordbruksutskottets yttrande. Där erinras om bestämmelser i skogsvårds- och naturvårdslagstiftningen och om föreskrifter från regeringen om samråd i vissa fall mellan domänverket och berörd länsstyrelse. Jordbruksutskottet fäster särskilt avseende vid den pågående urskogsinventeringen och uttalar sig för uppskov med mera ingripande skogsbruksåtgärder – inkl. vägarbeten – i de aktuella områdena i avvaktan på att denna inventering blir slutförd. Dessutom riktar jordbruksutskottet uppmärksamheten på vissa särskilda möjligheter för rennäringens företrädare att komma till tals med andra intressenter.

Näringsutskottet hänvisar med instämmande till vad jordbruksutskottet har anfört och tillstyrker revisorernas förslag i här angiven del. Motion 1982/83:489 (fp) blir enligt näringsutskottets mening helt tillgodosedd om riksdagen beslutar enligt näringsutskottets förslag. Detsamma gäller motion 1982/83:358 (vpk) i motsvarande del. Näringsutskottet vill framhålla vikten

av att den osäkerhet som nuvarande förhållanden skapar blir undanröjd så snart som möjligt.

Allmänna riktlinjer för domänverkets verksamhet

I motion 1982/83:2169 (m), som har väckts under allmänna motionstiden och inte direkt anknyter till revisorernas förslag, framställs tre önskemål rörande granskning av domänverkets verksamhet samt allmänna riktlinjer för denna. Motionärerna vill att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram förslag till ny målsättning för domänverket. Utgångspunkter skall då vara dels att instruktionen för domänverket bör ändras så att förvaltandet av statens skogar återigen blir den centrala uppgiften, dels att vissa affärsdrivande verksamheter kan böra skiljas från verket eller begränsas. Det andra önskemålet är att domänverkets agerande som virkessäljande part och affärsdrivande koncern skall granskas från konkurrensneutralitetssynpunkt. Slutligen begärs att avkastningskravet för all verksamhet inom domänverket och domänkoncernen preciseras.

I detta sammanhang bör erinras om att riksdagen våren 1980 avslag en likartad motion (m). Näringsutskottet (NU 1979/80:46 s. 18) uttalade då att det enligt utskottets mening var naturligt att domänverkets utveckling noga utvärderades utifrån allmänna närings- och industripolitiska målsättningar. Utskottet förutsatte att regeringen med uppmärksamhet följde utvecklingen och tog erforderliga initiativ. Ändrade riktlinjer för domänverket var utskottet inte berett att förorda. Bakom denna motivering stod de tre dåvarande regeringspartiernas representanter. Från socialdemokratisk sida uttalade man i en reservation att de gällande riktlinjerna för domänverket var väl avvägda och att det därför inte fanns anledning att begära förslag till ny målsättning för domänverkets verksamhet.

Statsrådet Roine Carlsson, som inom regeringen svarar för frågor rörande domänverket, har den 10 maj 1983 i svar på en fråga (1982/83:405) om ansvars- och insynsförhållandena i statliga verk med dotterbolag meddelat att en särskild kommitté inom kort skall tillkallas för att se över frågor om ledningen av de statliga förvaltningsmyndigheterna. Härvid skall bl. a. relationerna mellan myndigheter och deras dotterföretag ses över. Aktuella händelser inom domänverket har föranlett regeringen att tidigare lägga denna utredning.

Motionärernas önskemål om en särskild granskning av domänverkets verksamhet torde till inte ringa del bli tillgodosett genom denna utredning.

Det avkastningskrav som f. n. gäller för domänverket innebär att verket årligen skall till staten inleverera 30 milj. kr. jämte 30 % av årsvinsten. Avkastningskravet har fastställts av regeringen för åren 1980–1984.

I svar på en fråga (1982/83:10) i riksdagen har statsrådet Roine Carlsson den 8 november 1982 (RD 1982/83:21 s. 64) förklarat att han inte anser att

det finns anledning att ta upp avkastningsfrågan till prövning förrän det blir aktuellt inför nästa femårsperiod.

Det finns enligt utskottets mening inte skäl för riksdagen att nu påkalla en särskild omprövning av avkastningskravet. Till en del har frågan härom samband med den kommande utredning som nyss har berörts. Det är nämligen i väsentlig mån dotterbolagens verksamhet som motionärerna åsyftar. När det gäller domänverkets grundläggande uppgift, skogsbruket, hänvisar utskottet till vad det tidigare har sagt om en vidareutvecklad skogsekonomisk planering inom domänverket. Fortsatta överväganden om verksamheten bör, som utskottet har uttalat, baseras på resultat av denna planering.

Med vad här har anförts avstyrker utskottet motion 1982/83:2169 (m).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *skogsekonomisk planering*
att riksdagen med bifall till förslag 1982/83:12 i ifrågavarande del (moment 1 i sammanfattningen, s. 9 f.) och med anledning av motion 1982/83:358 yrkande 1 i ifrågavarande del och yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
2. beträffande *utnyttjande av externa tjänster*
att riksdagen avslår motion 1982/83:358 yrkande 3,
3. beträffande *hänsyn till naturvårdsintressen m. m.*
att riksdagen med bifall till förslag 1982/83:12 i ifrågavarande del (moment 2 i sammanfattningen, s. 10) och med anledning av motion 1982/83:358 yrkande 1 i ifrågavarande del och motion 1982/83:489 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
4. beträffande *allmänna riktlinjer för domänverket*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2169.

Stockholm den 20 maj 1983

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Staffan Burenstam Linder (m), Lilly Hansson (s), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Birgitta Johansson (s), Lars Ahlström (m), Per-Ola Eriksson (c) och Oswald Söderqvist (vpk).

Reservationer

1. Skogsekonomisk planering (mom. 1)

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Näringsutskottet kommer" och slutar med "inte motiverat" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet ställer sig – med förbehåll för vad som framgår av det följande – positivt till revisorernas här berörda förslag.

Regeringen bör --- (= utskottet) --- har angivit.

Utskottet instämmer helt i motionärens synpunkter. Revisorerna är på viktiga punkter alltför återhållsamma i sina slutsatser. Med större kraft måste riksdagen understryka att verksamheten i väsentlig mån måste styras av ett samhällsekonomiskt synsätt. Detta gäller särskilt domänverkets handhavande av de skogar som betecknas som olönsamma. Det är nödvändigt att ett fortsatt, långsiktigt skogsbruk säkras i sådana områden. Bl. a. krävs aktiva skogsvårdsåtgärder. För stora delar av Norrland, särskilt i inlandet, är en sådan politik ett livsvillkor. De direktiv för domänverkets skogsekonomiska planering som revisorernas förslag utgör måste ändras och kompletteras på det sätt som anges i den nu berörda delen av motion 1982/83:358 (vpk).

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *skogsekonomisk planering*

att riksdagen med anledning av förslag 1982/83:12 i ifrågavarande del (moment 1 i sammanfattningen, s. 9 f.) och med bifall till motion 1982/83:358 yrkande 1 i ifrågavarande del och yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

2. Utnyttjande av externa tjänster (mom. 2)

Oswald Söderqvist (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 4 med "Vad motionären" och slutar på s. 5 med "berörda motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

En väsentlig uppgift för domänverket är att skapa trygg sysselsättning på grundval av de skogsresurser som verket förfogar över. Det är därför illavarslande att verket visar tendenser att flytta över arbete från verkets anställda till utomstående genom att sälja skog på rot och genom att anlita entreprenörer. Riksdagen bör klart ta avstånd från ett sådant agerande och slå fast principen att domänverkets skogsbruk skall drivas av verkets egna anställda.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. *beträffande utnyttjande av externa tjänster*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:358 som sin mening
ger regeringen till känna vad utskottet anför.

3. Allmänna riktlinjer för domänverket (mom. 4)

Tage Sundkvist (c), Staffan Burenstam Linder (m), Sten Svensson (m),
Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Lars Ahlström (m) och Per-Ola
Eriksson (c) anser

*dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 6 med "Motionä-
rernas önskemål" och slutar på s. 7 med "motion 1982/83:2169 (m)" bort ha
följande lydelse:*

Utskottet noterar med tillfredsställelse att en utredning av detta slag
kommer till stånd. Motionärernas krav på särskild granskning av domänver-
kets och de därtill knutna aktiebolagens agerande på marknaden torde dock
inte utan vidare bli tillgodosett genom den nu aviserade utredningen. Det är
angeläget att det sker en upprepning inom den svåröverskådliga organisa-
tion som domänkoncernen utgör och att det skapas klara regler för på vilka
villkor domänverket får driva rörelse i bolagsform. Riksdagen bör uttryck-
ligen begära att frågan om domänverkets framtid blir belyst i hela sin vidd.
Det får sedan ankomma på regeringen att avgöra om detta skall ske inom den
mera generellt syftande utredningens ram eller i annan ordning.

Det avkastningskrav --- (=utskottet) --- nästa femårsperiod.

Den inställning som regeringen på detta sätt har deklarerat inger inte
förhoppningar om att den kommer att föranstalta om någon genomgripande
omprövning av det nu gällande avkastningskravet med särskilt beaktande av
de olika rörelsegrenarnas villkor. Den femårsperiod för vilken nuvarande
avkastningskrav har fastställts går snabbt mot sitt slut. Det är enligt
utskottets mening viktigt att avkastningskravet för en ny period inte
formuleras utan en öppen debatt om de villkor som skall gälla för
domänverket. Kravet måste sättas så högt att det befrämjar effektivitet inom
verket och förebygger omotiverade statliga skogsförvärv. Till en del har den
nu behandlade frågan samband med det utredningsarbete som nyss har
berörts. Det är nämligen i väsentlig mån dotterbolagens verksamhet som
diskussionen avser.

Domänverkets grundläggande uppgift är skogsbruket. Detta måste
framgent betonas starkare än hittills. Beträffande ekonomiska förutsättning-
ar för skogsbruket hänvisar utskottet till vad det tidigare har sagt om en
vidareutvecklad skogsekonomisk planering inom domänverket. Fortsatta
överbägganden om verksamheten bör, som utskottet har uttalat, baseras på
resultat av denna planering. Det är därför betydelsefullt att planeringsinsat-
sorna förstärks omgående, så att ett tillfredsställande underlag för faststäl-

lande av ett reviderat avkastningskrav kan bli tillgängligt nästa år.

Sammanfattningsvis finner utskottet de tre yrkandena i motion 1982/83:2169 (m) välbefogade. Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande till regeringen instämmer i vad utskottet här har anfört i anslutning till motionen.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. *beträffande allmänna riktlinjer för domänverket*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2169 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Hänsyn till naturvårdsintressen m. m. (mom. 3)

Christer Eirefelt (fp) anför:

Motion 1982/83:489 (fp) understryker och preciserar på ett viktigt sätt de krav på hänsyn till naturvårdsintressen och andra motstående intressen som enligt riksdagens revisorer måste ställas på domänverket. Näringsutskottet förklarar att motionen blir helt tillgodosedd om riksdagen beslutar enligt dess förslag. Detta är en betydelsefull markering. Näringsutskottet är därmed på samma linje som folkpartiets representant i jordbruksutskottet, vilken har givit motionen sitt stöd genom en avvikande mening i jordbruksutskottets yttrande.

Jordbruksutskottets yttrande

1982/83:2 y

över riksdagens revisorers förslag i anslutning till granskning av domänverket (förslag 1982/83:12), m. m.

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har den 16 februari 1983 beslutat inhämta yttrande från jordbruksutskottet över riksdagens revisorers förslag i anslutning till granskning av domänverket (förslag 1982/83:12) samt motionerna 1982/83:358, 1982/83:489 och 1982/83:2169.

Revisorernas förslag

På grundval av en rapport (1981/82:4) Intäkts- och kostnadsutvecklingen vid domänverket och de över rapporten inhämtade remissyttrandena föreslår revisorerna

att domänverkets avverkningsnivåer, produktionskapaciteten hos skogsindustrin och det regionala sysselsättningsbehovet anpassas till varandra genom planeringsöverläggningar mellan de olika intressenterna,

att domänverket i fortsättningen bygger upp ett större virkesförråd än vad verket nu har, föryngrar dåligt beskogade arealer samt tillämpar även en 20-årig planeringshorisont vid sidan av övriga planeringsperspektiv samt

att användningen av skogsarealer ovanför gränsen för svårföryngrad skog i Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län utreds.

Motionerna

I motion 1982/83:358 av John Andersson (vpk) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om riksdagens revisorers förslag i anslutning till granskning av domänverket,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om villkor för verkets drift av olönsamma skogsmarker i Norrland,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om verkets försäljning av skog på rot och anlitande av entreprenörer.

I motion 1982/83:489 av Lars Ernestam och Börje Stensson (båda fp) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till användning av barrskogarna ovanför gränsen för svårföryngrad skog i fjällranden som

bygger på en samlad avvägning mellan skogsbrukets krav och bevarandetressena (naturvård, rennärning och friluftsliv).

2. att riksdagen uttalar att – i avvaktan på det begärda förslaget – inga avverkningar, vägdragningar eller andra skogsbruksåtgärder får ske på statens mark och inte heller på annan mark annat än i de fall åtgärden i fråga tillstyrks av ansvariga centrala myndigheter på naturvårds- och rennäringsområdet.

I motion 1982/83:2169 av Margaretha af Ugglas och Arne Andersson i Ljung (båda m) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ny målsättning för domänverkets verksamhet i enlighet med vad i motionen framförts.

2. att riksdagen beslutar uttala sig för att domänverket/domänkoncernens agerande som virkessäljande part och affärsdrivande koncern skall granskas ur konkurrensneutralitetssynpunkt.

3. att riksdagen uttalar sig för att avkastningskravet på all verksamhet inom domänverket/domänkoncernen preciseras.

Utskottet

Revisorerna konstaterar i en allmän kommentar till sin granskning av domänverkets skogsbrukspolitik under berörd period, i huvudsak 1970-talet, att domänverkets handlande under den granskade perioden måste bedömas som positivt, även om vissa inslag kunde diskuteras. Revisorerna har vid sina överväganden inte funnit det angeläget att föreslå ändringar i beskrivningen av målen för domänverkets verksamhet. Enligt revisorernas mening är de olika delmålen tillfredsställande angivna i bl. a. skogsvårdslagen med följdförfattningar och i skilda principbeslut av riksdagen.

Utskottet vill i anslutning till vad här anförts endast understryka att den nya skogsvårdslag som trädde i kraft den 1 januari 1980 bl. a. innebär att enhetliga regler numera gäller för allt skogsbruk i landet. Strävan mot en sådan enhetlighet kom visserligen till uttryck i myndighetsinstruktioner och motivuttalanden även för skogsmark som låg utanför den tidigare skogsvårdslagens tillämpningsområde, således också i fråga om domänverkets skogsmark. Genom den nya skogsvårdslagens tillkomst bör dock samordningen av olika åtgärder för skogsbrukets område kunna bli mera fullständig än tidigare.

Revisorernas förslag i vad avser virkestillväxt, virkesbestånd och avverkningar i de av domänverket förvaltade skogarna samt motionsyrkandena i anslutning härtill föranleder utifrån de synpunkter utskottet har att företräda ej någon erinran eller särskilt uttalande från utskottets sida.

Vad gäller intressekonflikten mellan domänverket och naturvårdsintressena m. fl. i fråga om utnyttjandet av de s. k. fjällnära skogarna vill utskottet framhålla att gällande skogsvårds- och naturvårdslagstiftning i och för sig ger

visst skydd för naturvårdsintressena inom dessa områden. Skogsvårdslagen föreskriver sålunda krav på tillstånd från skogsvårdsstyrelsen för avverkning Eller omläggning av skogsmark till annat ändamål inom områden som efter regeringens beslut avsatts som svärförnygrad skog. I samband med att tillstånd till avverkning m. m. ges kan skogsvårdsstyrelsen besluta om åtgärder för att begränsa eller motverka olägenheter och trygga återväxten. Inom övriga områden skall all slutavverkning som omfattar mer än 0,5 ha i förväg anmälas till skogsvårdsstyrelsen. Om länsstyrelsen för visst område har begärt det, överlämnar skogsvårdsstyrelsen sådana anmälningar till länsstyrelsen. Länsstyrelsen har därvid möjlighet att, innan någon avverkning sker, ingripa med stöd av naturvårdslagen. Vidare bör nämnas att skogsvårdsstyrelsen i den nya skogsvårdslagen ges möjlighet att i särskilda fall föreskriva vilka åtgärder som skall vidtas med hänsyn till naturvårdens intressen.

Det kan vidare nämnas att regeringen (industridepartementet) genom beslut den 18 november 1982 utfärdat vissa föreskrifter om avverkning ovanför skogsodlingsgränsen, enligt vilka domänverket, i avvaktan på resultatet av den pågående urskogsinventeringen, skall före beslut om avverkning av skog och vägdragningar ovanför den tidigare s. k. skogsodlingsgränsen i varje särskilt fall samråda med berörd länsstyrelse. Sådant samråd har bl. a. ägt rum beträffande de områden inom kronoparken Kirjesålandet i Västerbottens län, som omnämns i motion 489 och som även berörts av jordbruksministern i ett frågesvar den 10 februari 1983 om skydd för vissa urskogar. Sedan naturvårdsverket reagerat mot vissa planer på avverkning inom området har domänverket i skrivelse den 8 februari 1983 förklarat att domänverket på grund av den speciella vikt som naturvårdsverket lägger vid Kirjesålandet är berett att ytterligare uppskjuta samtliga avverkningsplaner inom området, så att särskilt tidsutrymme skapas för en utvärdering av området. Ett sådant uppskov kan dock inte gälla längre än till hösten 1984, då olägenheterna annars enligt domänverkets uppfattning blir oacceptabelt stora.

Utskottet finner det för sin del naturligt att resultatet av den urskogsinventering som naturvårdsverket i samråd med skogsstyrelsen bedriver och vars sista fas bl. a. avser de områden varom här är fråga avvaktas, innan man går i författning om att vidta några mera ingripande skogsbruksåtgärder på berörda arealer. Detta bör gälla såväl avverkningar som vägarbeten. Som revisorerna anför väntas urskogsinventeringen bli slutförd under innevarande år. Utskottet förutsätter mot bakgrund av vad i det föregående anförts att syftet med revisorernas framställning om iakttagande av stor restriktivitet med skogsarbeten i berörda områden kommer att tillgodoses.

Såväl i revisorernas framställning som i motionerna 358 och 489 framhålls bl. a. rennäringens intressen i sammanhanget. Utskottet vill härtill fästa uppmärksamheten på att en särskild samrådsgrupp för skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen har utarbetat en samrådsmodell som

innebär att storskogsbruket inom renskötseområdet förutom planerade avverknings- även anmäler skogsvårdsåtgärder till resp. skogsvårdsstyrelse, som i sin tur sammanställer uppgifterna och distribuerar dem till resp. sameby. På grundval härav sker sedan samråd mellan skogsägarna och samebyarna. Skogsstyrelsen har också nyligen utarbetat allmänna råd för skogsbrukets hänsynstagande till rennäringen (SKSFS 1982:2).

Stockholm den 17 mars 1983

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk), Åke Selberg (s), Jan-Eric Virgin (m), Bengt Kronblad (s) och Lennart Brunander (c).

Avvikande mening

Börje Stensson (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "att tillgodoses" bort ha följande lydelse:

Hotet mot fjällskogarna framstår som ett av våra allvarligaste och mest akuta naturvårdsproblem. Riksdagens revisorers förslag innebär att vissa åtgärder vidtas för att lösa detta problem. Enligt utskottets uppfattning är dock situationen så bekymmersam att mer kraftfulla åtgärder är nödvändiga.

Utskottet finner det för sin del angeläget att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till användning av barrskogarna ovanför gränsen för svårförädd skog i fjällranden. Förslaget bör bygga på en samlad avvägning mellan skogsbrukets krav och bevarandeintressena (naturvård, rennäring och friluftsliv). I avvaktan på det begärda förslaget bör inga avverknings-, vägdragningar eller andra skogsbruksåtgärder få ske på statens mark och inte heller på annan mark annat än i de fall åtgärden i fråga tillstyrks av ansvariga centrala myndigheter på naturvårds- och rennärringsområdet.

Vad här anförts innebär att utskottet ställer sig bakom de förslag i frågan som lagts fram i motion 489.

Utskottet förordar att näringsutskottet föreslår riksdagen att som sin mening ge regeringen till kända vad utskottet här anför.